DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2024.3.09
CZU: 75.03.071.1
Orcid ID: 0000-0003-4900-1787

SIMBOL ȘI TRADIȚIE ÎN PICTURA EUDOCHIEI ROBU

Natalia PROCOP

Doctor în studiul artelor și culturologie, artist plastic, membru al Secției de Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei; lector Facultatea Arte Platice și Design, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău.

Domenii de preocupare: arta decorativă, pictură, design vestimentar. Cărți publicate: *Batik-ul din Moldova*, Chișinău: Balacron, 2017; N. Procop, V. Negru, L. Sîrbu, M. Cercașin, *Terminologie vestimentară. Dicționarul ilustrat român-englez*, Chișinău: Gunivas, 2019; N. Procop, E. Musteață, *Ipostaze. Orașul Chișinău în creația artiștilor plastici*, Chișiău: ARC, 2023.

Simbol și tradiție în pictura Eudochiei Robu

Rezumat. Fiind un artist plastic cu viziuni profunde, Eudochia Robu utilizează pe larg simbolurile în creația sa, în care nici un obiect nu apare întâmplător. Decodificarea acestora îi aduce profunzime. E. Robu stă în lista celor mai valoroși artiști plastici din republică. Unul dintre simboluri care are prioritate în pictura plasticienei este cel al îngerului care de fiecare dată vine cu un nou mesaj social. Îngerul apare implicat în diverse activități umane: mergând pe bicicletă, legănându-se pe scrânciob, dormind: „Îngerul pe bicicletă", „Îngerul pe asin", „Îngerul și păsările", „Înger cu cireșe albe", „Înger dormind IV" ș.a.

Tradițiile și obiceiurile populare sunt temele la care Eudochia Robu deseori revine în picturile sale: dezbrăcatul miresei, caloianul, sărbătorile de iarnă ș.a. În acest sens putem aminti tablourile: „Dezbrăcatul miresei", „Peisaj hibernal cu colindători", „Colind", „Înger și colindători", „Tradiții", „Chemarea ploii" ș.a. Chiar și lucrările din genul peisajului sau al picturii de gen conțin ornamentele populare preluate din covor, cămașa populară sau arhitectura tradițională: „Butuceni. Peisaj ornamental", „Zi cu vânt", „Poartă I", „Cina cea de taină", „Îngerul cu vultur", „Înger dormind IV" ș.a. Orice simbol ar utiliza Eudochia Robu, figurativul devine expresie plastică în picturile sale.

Cuvinte-cheie: Eudochia Robu, pictură, simbol, tradiție, înger, compoziție, gama cromatică.

Symbol and Tradition in the Painting of Eudochia Robu

Abstract. Being an artist with deep visions, Eudochia Robu makes extensive use of symbols in her creation, in which no object appears by chance. Decoding them gives it depth. E. Robu is in the list of the most valuable artists in the republic. One of the symbols that has priority in the artist's painting is that of the angel, which every time comes with a new social message. The angel appears engaged in various human activities: riding a bicycle, leswinging on the swing, sleeping: "Angel on a bicycle", "Angel on a donkey", "Angel and birds", "Angel with white cherries", "Sleeping angel IV" saddle, etc.

Popular traditions and customs are one of the themes that Eudochia Robu often returns to in her paintings: the undressing of the bride, caloianul (a rainmaking and fertility rite in Romania), the winter holidays, etc. In this sense, we can mention the paintings: "Undressing the Bride", "Winter landscape with carolers", "Colind", "Angel and carolers", "Traditions", "Calling the rain", etc. Even works in the genre of landscape or painting of genre contain popular ornaments taken from the carpet, the popular shirt or traditional architecture: "Butuceni. Ornamental Landscape", "Windy Day", "Gate I", "The Last Supper", "Angel with Eagle", "Sleeping Angel IV", etc. Whatever symbol Eudochia Robu uses, the figurative becomes plastic expression in her paintings.

Keywords: Eudochia Robu, painting, symbol, tradition, angel, composition, color range.

Studiile pe care le-a făcut Eudochia Robu la Institutul Academic de Stat de Pictură, Sculptură și Arhitectură „I. Repin” din Sankt Petersburg, în clasa profesorului Evsei Moiseenko au lăsat urme vizibile în creația ei. Dar cunoștințele și abilitățile de pe parcursul studiilor s-au așternut pe o bază făurită de tradițiile și obiceiurile locale, pe un colorit național. Deloc întâmplător, Eudochia Robu alege tema tezei de licență „Dezbrăcatul miresei” (susținută în anul 1986), în care evocă ritualul tradițional de trecere a fetei în rândul nevestelor gospodine. Pictura tinerei artiste evocă obiceiurile nunții moldovenești.

Lucrările Eudochiei Robu reprezintă o pictură a contururilor estompate, a sacrificării detaliilor. În creația sa, artista optează pentru cele trei lucruri necesare în obținerea frumosului menționate de Toma din Aquino: „integritatea formei, buna proporție și, în sfârșit, strălucirea culorii” [1, p. 158].

Orice motiv ar reprezenta, picturile Eudochiei Robu demonstrează faptul că este un artist profund, care ține mult la valorile noastre culturale. În acest sens, putem menționa seria de lucrări dedicate Orheiului Vechi cu case albastre, porți și piloni tradiționali, fântâni și ziduri de piatră. Acestea sunt: „Uliță pustie”, „Zi cu vânt”, „În ospeție. Butuceni”, „Butuceni iarna”, „Izvor”, „Binecuvântare”, „Crucifix”, „Melodie de iarnă”, „Butuceni. Studiu de iarnă”, „Bule de săpun”, „Butuceni. Peisaj ornamental”, „Tăcere”, „Butuceni. Stâlpi de poartă”, „Cad pietre-n istorie” ș.a., în care culoarea albastră simbolizează pacea și calmul [2, p. 178].

În „Bule de săpun” (2015) apare tradiționalul pilon din zona Orheiului Vechi, având capitelul și zidul din piatră dărâmat. Acesta, împreună cu bulele de săpun făcute de un copil, sugerează trecerea timpului. Peisajul rural „Uliță pustie” (2007), „Zi cu vânt” (2007) evocă elementele arhitecturale tradiționale specifice zonei Orheiului Vechi. Pilonii, având capiteluri cu lotuși, reprezintă elementul identitar al regiunii. „În ospeție. Butuceni” (2008), „Butuceni. Iarnă” (2008), „Izvor” (2008), „Melodie de iarnă” (2008), „Butuceni. Studiu de iarnă” (2009), arată bogăția anotimpului de iarnă de altădată cu multă zăpadă și ger. Piloni similari sunt pictați și în alte anotimpuri în „Butuceni. Peisaj ornamental” (2007), „Cad pietre-n istorie” (2007), „Butuceni. Stâlpi de poartă” (2007), „Curgerea timpului” (2009), „Nor călător” (2013) etc. Stâlpilor de poartă Eudochia Robu le dedică seria de lucrări „Poartă I-III” (2008). Acestea apar de culoare albă sau albastră, bogat ornamentate.

Uitare, 2015
ulei, pânză, 600×500 mm

Mitocul Orheiului este sat care a inspirat în mod constant artista cu căsuțele sale mici albastre cu geamuri și uși albe, în lucrările: „Orhei. Înserare”, „Peisaj de iarnă. Mitoc”, „Mitoc. Zăpadă” ș.a.

Pe lângă zona rurală, care este reflectată în numeroase lucrări din perioada anilor 2000, Eudochia Robu acordă atenție și peisajului urban: „Oraș”, „Peisaj, Chișinăul vechi”, „Seară în oraș. Studiu”, „Peisaj din Spania”, „Case din Spania”, dar și compozițiilor de gen cu încadrarea peisajului orășenesc: „Vizita îngerului în oraș. Ziua”, „Îngerul pe asin”, „Îngerul cu candelă”, „Peisaj hibernal cu colindători” ș.a. Lucrarea „Peisaj, Chișinăul vechi” (1976) reprezintă o stradă a capitalei cu case mici la curte și un edificiu cu 3 nivele. În realizarea picturii, Eudochia Robu a recurs la gama cromatică de ocru și griuri. Pictura executată în *plenair* este accentuată de tușele păstoase și expresive ale umbrelor căzătoare expuse în prim plan. Li-

Vizita îngerului în oraș, 2021
tehnică mixtă, pânză, 1200×1050 mm

niștea peisajului chișinăuian este întreruptă de doi trecători, dar și de cerul grav de un gri profund. Un alt peisaj „Seara în oraș. Studiu" (1984) reprezintă partea modernă a Chișinăului cu un bloc multietajat, cu multitudinea de geamuri iluminate. Spre deosebire de Chișinăul anilor '80, care apare monocrom în viziunea artistei, în care este pusă problema umbrelor căzătoare și a stării zilei, orașele Spaniei – „țara contrastelor" sunt reprezentate în culori vii de roșu-albastru. Contrastul arhitectural în „Peisaj din Spania", „Case din Spania", „Cantabria. Spania" al culorii tencuielii pereților blocurilor de locuit – albastre, verzi, roșii și galbene, intercalează cu acoperișurile din țiglă roșie.

Lucrarea „Oraș" încadrată în schema compozițională pe verticală reprezintă complexitatea vieții urbane. Orașul imaginar al artistei este realizat în 3 verticale care sugerează 3 aspecte ale vieții urbei. Partea centrală reprezintă viața cotidiană a unui oraș, în partea stângă se face aluzie la viața spirituală, fiind schematic reprezentată o biserică, iar partea dreaptă, de nuanțe închise, este generalizată, făcându-se aluzie la viața privată.

Același oraș imaginar realizat similar intercalează cu seria de tablouri pe tema îngerilor care, de fiecare dată, sunt mesageri ai diferitelor simboluri. În opinia lui Andrei Pleșu, analizând *Apocalipsa*, „Fiecare district al lumii create e, așadar, administrat, prin mandat divin, de cetele îngerești, care constituie un soi de potențare transcendentă a realului" [3, p. 84-85]. Intrarea personajului în „Îngerul pe asin" (2022) este similară cu cea a lui Iisus Hristos în Ierusalim. Figura îngerului amplasată pe fundalului unui oraș în plină noapte este însoțit, în partea superioară a compoziției, de o pereche de porumbei – „simbol al iubirii. Acest simbolism este mai bine explicitat prin perechea de porumbei, așa cum se întâmplă și în cazul altor zburătoare – rață, fenix, pescărel – și cu atât mai mult cu cât la aceste păsări bărbătușul clocește ouăle" [4, p. 123]. Zona urbană este sugerată de pensulații alternante oranj-galbene. Luna plină roșie, dar și felinarul aprins din mâna îngerului sugerează speranța. Lucrarea „Îngerul cu candelă" (2022) ia toate nuanțele posibile în gama de roșu care semnifică forța, energia, victoria și puterea, dar și justiția și păcatul. Personajul din „Îngerul cu candelă", îmbrăcat în roșu, ține un buchet de flori roșii care simbolizează fie efemeritatea vieții, fie nemurirea [5, p. 30]. Cu referire la perioada Imperiului Roman, Michel Pastoureau menționează „… purtarea unei ținute confecționate în întregime din țesături purpurii este un privilegiu imperial, simbolizând autoritatea absolută a împăratului și esența sa divină" [5, p. 48]. Astfel, în cazul îngerului Eudochiei Robu, „îmbrăcatul" în roșu exprimă divinitatea. Și orașul din planul ultim este roșu, asemenea orașelor antice (care, fiind construite din lemn, erau incendiate aproape zilnic) [5, p. 51]. „Vizita îngerului în oraș" (2021) amintește structura compozițională a picturii „Oraș". Îngerul în stare de repaus veghează urbea. Casele de locuit amplasate în fâșii verticale care amintesc drumurile, sunt sugerate de geamuri și uși. Gama cromatică la care apelează artista este turcoazul, ocrul și albul.

Păstrarea obiceiurilor sărbătorilor de iarnă de către locuitorii urbei este tema abordată în „Peisaj hibernal cu colindători" (2020). Pictura reprezintă o ceată de colindători de diferite

vârste pe fondalul blocurilor locative. Figurile antropomorfe domină orizontala, împărțind pictura în două registre compoziționale. Și în acest caz, Eudochia Robu aduce în prim plan tradiția colindatului, dar și obiceiurile populare: „În Suceava și Bucovina, pe lângă «calendarul de ceapă» pe care oamenii îl fac în noaptea de Anul Nou, ei ies afară și, dacă este senin, se uită pe cer la lună și la stele, pentru ca, din lucirea și poziția lor, să prevadă cum va fi anul următor; astfel, se crede că atunci când este lună-plină, în seara Sfântului Vasile, anul următor va fi mănos, dacă nu, anul va fi sec, neroditor" [6]. Similar, în tabloul artistei, orașul din planul doi este dominat de luna plină, care prevestește un an bogat, rodnic.

Importantă, în creația Eudochiei Robu, este seria îngerilor care a apărut în perioada anilor 2000, prima pictură fiind „Îngeri jucând șah" (2003). Dacă e să vorbim de motivul îngerilor, acesta a fost pe larg abordat în diferite perioade istorice de către marii artiști plastici a diferitelor culturi, precum Michelangelo, Rafael, Breghel cel bătrân, Caravagio, Vrubel, Rerih ș.a. Spre deosebire de îngerii din istoria artelor universale, îngerii în pictura Eudochiei Robu sunt umanizați. Ei merg pe bicicletă sau călare pe măgăruș, se odihnesc: „Îngerul pe bicicletă", „Îngerul pe asin", „Înger dormind IV". Ei se leagănă pe scrânciob în „Îngerul și păsările", „Îngerul cu cireșe albe", joacă șah în seria de picturi „Îngeri jucând șah" ș.a. Totodată, aceștia apar cu expresia feței meditativă, conform conceptului: „Câtă vreme fac voia lui Dumnezeu, îngerii nu au afecte divergente și sunt deasupra oricărei forme de sentimentalism" [3, p. 92]. În același context se menționează și faptul că „… se vorbește, în *Scriptură*, și despre îngeri care se bucură, și despre îngeri care plîng" [3, p. 92]. În viziunea Eudochiei Robu, îngerii sunt reprezentați dormind atunci când „păzesc" casele părăsite. În majoritatea compozițiilor realizate de artistul plastic, duhurile înaripate apar singure, fără oameni, la fel ca în conceptul: „Îngerul și omul sunt imaginile alternative ale aceleiași realități, niciodată captabile deodată, în aceeași lumină: dacă pui în lumină îngerul, omul cade în întuneric, intră în suspensie; dacă pui în lumină omul, îngerul e cel care se întunecă. Unul e fața nevăzută a celuilalt…" [3, p. 226].

Peisaj hibernal cu colindători, 2020
ulei, acril, pânză, 800×700 mm

În câteva lucrări cu titlul „Îngeri jucând șah", executate în anul 2003, sunt reprezentați doi îngeri – unul bun și altul rău, jucând șah, unde tabla simbolizează viața, arătând lupta binelui și a răului. În partea de jos a spațiului plastic sunt reprezentate fie un peisaj în „Îngeri jucând șah III", sau natură statică în „Îngeri jucând șah I", iar în partea superioară – un peisaj. Artista face aluzie la lupta binelui cu răul, joc prin care personajele decid soarta omenirii.

Mai târziu, în creația Eudochiei Robu, îngerii apar încadrați în contextul obiceiurilor și tradițiilor populare „Înger și colindători", „Îngerul cu flori albastre", „Chemarea ploii" ș.a. În lucrarea „Îngerul cu flori albastre" (2015) acțiunea se petrece la Molovata. Albastrul caselor la curte, a pilonilor și porților care, împreună cu zidurile de piatră plasate în partea superioară a compoziției, formează orizontala, se echilibrează cu buchetul de flori de Nu-mă-uita din mâinile îngerului. Acest buchet de flori – simbol al dragostei și a devotamentului în fața pierderii și a tristeții formează subiectul lucrării, tematică inspirată de poezia lui Mihai Eminescu, „unde

Înger dormind IV, 2022
ulei, pânză, 850×950 mm

floarea albastră simbolizează seninul, exprimă oboseala cosmică a cerului căzut din ideal în real" [7, p. 131].

Prin „Chemarea ploii" (2000), Eudochia Robu ne duce în universul copilăriei, printr-un ritual popular prin care copiii invocau ploaia. Gloata împreună cu paparuda este stropită de ploaia care vine din mâinile îngerului plasat în partea superioară a compoziției. Lucrarea este realizată în tonalități fine de albastru, galben-ocru.

Motivul transpus în lucrarea „Îngerul cu cireșe albe" (2018) sunt însăși fructele care „… simbolizează tinerețea și primăvara; *vremea cireșelor* este vremea iubirii" [5, p. 93]. Astfel, îngerul amplasat pe scrânciob emană iubire și speranță în ziua de mâine. Ca și în majoritatea picturilor, din această serie este prezentă candela aprinsă.

„Îngerul și păsările" (2019): „În măsura în care zeii sunt socotiți niște ființe zburătoare (ca îngerii din Biblie), păsările sunt într-un fel simbolurile vii ale libertății divine, eliberate de contingențele pământești (de greutate, față de grație, apanaj al zeilor). Cât despre cuibul păsărilor, acest refugiu cvasi-inaccesibil, ascuns în înaltul arborilor, el este considerat o reprezentare a Paradisului…" [4, p. 24]. Cu alte cuvinte, păsările – „mesagerii cerești" – sunt în căutarea echilibrului spiritual, al siguranței. Oul plasat în palma unui înger așezat în scrânciob este „simbol al fecundității, dar și cel apotropaic, de alungare a duhurilor rele" [6]. Cuibul transfigurat prin palma îngerului duce spre divinitate.

La fel ca în „Îngerul și păsările", în „Îngerul cu vultur" (2022) personajul apare în straie albe naționale cu răscroiala gâtului încrețită, cu decorarea broderiei oblice la mânecă. Îngerul așezat pe regele păsărilor care planează în zbor „este un simbol de regenerare spirituală ca fenixul" menționat în „Psalmi" [4, p. 476].

„Îngerul pe bicicletă" (2022) aduce lumină și gânduri bune [8], iar mușețelul, amplasat în coșul bicicletei este floarea care semnifică sănătatea [6].

Îngerul reprezentat în stare de repaus, lungit pe țol moldovenesc îl găsim în „Înger dormind IV" (2022). Seria de lucrări, în viziunea artistei reprezintă îngerii din casele părăsite. Artista include diverse textile ale interiorului țărănesc: țol, lăicer, prosop amplasat la icoană. Toate acestea transmit atmosfera rustică care deseori este uitată. Sentimentul liniștii și împăcării este transpus de somnul îngerului vegheat de candela aprinsă.

Prin intermediul picturilor sale, Eudochia

Îngerul cu păpădii, 2019
ulei, pânză, 900×1050 mm

Robu aduce lumină, simbol al purificării, și pacea în casele oamenilor. După cum spune însăși autoarea, „îngerii sunt lumina și adevărul care alungă întunericul din viața noastră" [7, p. 8].

Un alt gen al picturii de șevalet la care revine mereu Eudochia Robu este natura statică. Aceasta, în mare parte, este compusă cu flori, fiind legătura „sufletului omului de tot ce e frumos" [9, p. 111], după cum mărturisește artista. De cele mai multe ori, sunt pictate florile de câmp: „Gheață și foc", „Natură statică cu violă albastră", „Flori de toamnă", „Flori albastre", „Anemone de toamnă", sau flori din grădina artistei: „Prozaic", „Crini albi", „Flori cu clematită albastră", „Flori", „Natură statică cu floarea soarelui" [10] ș.a.

La interferența genurilor, se încadrează lucrările „Trandafiri" (2008), „Violet bacovian" (2003), „Spulber" (2003), „Crizanteme" (1999), „Crizanteme VI" (1999), „Crizanteme V" (1999) ș.a. Buchetele de flori de sezon, plasate în vază sau ulcior, sunt pictate pe fondalul unui peisaj rural, pe care artista îl arată în toată splendoarea: cu dealuri înzăpezite, arhitectura îngrijită a caselor tradiționale, pomi curățați ș.a. Secvențele surprinse de Eudochia Robu sunt depopulate, excepție face o pereche de hulubi albi în lucrarea „Crizanteme".

Orice gen al picturii de șevalet ar aborda Eudochia Robu în lucrările sale – peisaj natură statică, compoziție de gen – ea urmărește valorificarea tradițiilor și obiceiurilor populare: dezbrăcatul miresei, colindatul, caloianul ș.a. Operând cu simbolul, artista se înscrie în pleiada artiștilor plastici pentru care figurativul devine expresie plastică.

Eudochia Robu este una dintre artiștii plastici valoroși ai picturii contemporane din Republica Moldova. Simbolurile pe care le utilizează în pictură au un profund mesaj social. Cel mai des utilizat simbol – îngerul cu candelă – evocă tradițiile, pacea și speranța în ziua de mâine. Picturile cu acest motiv i-au adus câteva premii importante: premiul I la Expoziția-concurs consacrată Zilei Naționale a Culturii, ediția 2024 pentru lucrarea „Înger pe bicicletă"; Premiul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu" Bacău în cadrul expoziției-concurs „Saloanele Moldovei", ediția 2019 pentru lucrarea „Înger cu mască" ș.a.

Referințe bibliografice:

1. Pleșu, Andrei. *Capodopere* în *dialog*. București: Humanitas, 2023, 218 p.

2. Pastoureau Michel. *Albastru. Istoria unei culori fascinante*. București: For You, 2022, 192 p.

3. Pleșu, Andrei. *Despre* îngeri. București: Humanitas, 2003, 288 p.

4. Chevalier Jean, Gheerbrant Alain. *Dicționar de simboluri*, P-Z, vol. 3 534 p.

5. Pastoureau Michel. *Roșu. Istoria unei culori incitante*. București: For You, 2022, 208 p.

6. Antonescu Romulus. *Dicționar de simboluri* și *credințe tradiționale românești*. Iași: TipoMoldova, 2016. https://cimec.ro/Etnografie/Antonescu-dictionar/Dictionar-de-Simboluri-Credinte-Traditionale-Romanesti-l-o.html [vizitat la 09.07.2024].

7. Gobjila Ana. *Pictura sacră a Eudochiei Robu*. În: Dialogica. Revista de studii culturale și literatură, nr. 1, 2020, p. 130-136.

8. TRADIȚII: „Îngerii în pictura Eudochiei Robu", TVR Moldova, ianuarie 2024. https://www.youtube.com/watch?v=651Is_Qtlz0 [vizitat: 23.07.2024].

9. Eudochia ROBU. *Florile leagă sufletul omului de tot ce e frumos*. În: Revista Limba română, nr. 3-4, anul XX, 2010, p. 111-113.

10. Stavila Tudor. *Îngerii în pictura Eudochiei Robu*, Chișinău: ARC, 2023, 192 p.